

SLOVENEK.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejemam veljá: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejemam veljá: Za celo leto 13 gl., za pol leta 6 gl. 50 kr., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. V Ljubljani na dom pošiljan veljá 1 gl. 20 kr. več na leto. — Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznanila (inzerati) se sprejemajo in veljá tristoletna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniški ulici h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 1/2 6. uri popoldne.

Štev. 266.

V Ljubljani, v petek 20. novembra 1885.

Letnik XIII.

Razgovor o Bosni v delegacijah.

(Interpelacija delegata Oelza zastran naselbin in šolstva. — Dr. Klaič ni za naselbine. — Odgovor državnega ministra.)

V 4. polnoštevni seji je delegat Oelz želel zvedeti, kako je kaj z naselbinami v Bosni, ker je v lanski delegaciji minister Kallay povedal, da je dvoje naselbin, v Verbasovi dolini laške, in pri Konjici nemške osnoval. Kot rojak tistih ubogih naselnikov, ki so bili vsled vremenskih nesreč prisiljeni domovino zapustiti, je stavil tedaj naslednje interpelacije:

1. Ali se je vresničilo upanje, ki se je stavilo na to dvoje naselbin?

2. Ali misli minister še dalje osnovati take naselbine?

3. Ali sploh misli minister kaj storiti za naselovanje po teh krajih, ali nam more povedati načrt o tej stvari?

4. Kaj more povedati minister o nemških naselnicah blizu Gradiške. Ali se naselbine razširjajo, koliko novih naselnikov je prišlo zadnja leta?

Potem govori delegat Oelz o šolstvu. — On pravi, da za prave učne namene še 20.000 gld. ni v predštevju, a to se mu vendar premalo zdi. Njemu se prav opravičeno vidi, da se osnuje v Sarajevem redna kupčijska šola, namesto male meščanske šole, in za to naj se dá 15.000 gl. A za pravo ljudsko šolstvo se malo zgodi. Za izobraženje učiteljev je postavljenih 3950 gld. V ogerski delegaciji je povedal minister, da se podpira petnajst ljudskih šol, potem stavlja v predštev za verske ljudske šole 8000 gld. in za splošne ljudske šole 47.000 gld. Med temi splošnimi ljudskimi šolami so le brezverske (konfesionlosne) šole. A v načelih sem zoper to, da bi bile ljudske šole brezverske. Turške in židovske šole gotovo niso brezverske. Srbi imajo po mestih mnogo šol, ki gotovo niso brezverske. Ali je morda to vzrok, da je ljudsko šolstvo v teh dveh deželah še tako slabo in da se vlada tako malo zmeni zanj. Pravili so mi, da vlada iz svojega nagiba še ni osnovala ljudskih šol in da po selih sploh še ni ljudskih šol.

Stavil je do državnega denarnega ministra te-le vprašanja:

1. Koliko ljudskih šol je vlada dosihmal iz svojega nagiba osnovala. Koliko teh je verskih?

2. Ali so v Bosni in Hercegovini po selih ljudske šole? Kje? Ali so verske?

3. Ali misli vlada osnovati tudi za seljaka šole? Kaj je vpeljala v ta namen?

Delegat Klaič (iz Dalmacije) ni za naselbine v Bosni in Hercegovini. Vnel bi se boj med narodnostimi. Zemljo, kolikor je sedaj prazne, bodo posedli domačini, ko se pomnože. Poljedelstvo se bode samó zboljšalo, ko se osnuje samostalen in svoboden kmečki stan. (Dosihmal so domačini večidel le zakupniki, a mohamedani posestniki zemljišč.) V ta namen naj se napravijo dobre gospodarske šole, postaje za poljedelstvo in naj bode moč denar v ceno dobivati. Govornik pritrjuje g. ministru, ki je pohvalil réd frančiškanov v Bosni in Hercegovini, in želi, da bi gospod minister še v prihodnje deval v predštev doneske za vzgojo mladih duhovnov tega reda. Posebno bi se lahko za to potrosil zavod cesarja Jožefa II. za vzgojo duhovnikov v Bosni, ki že sedaj znaša 4000 gld.; to naj se potrosi po učilnicah v Bosni v ta namen, ker se sedaj ne zgubi. Za réd frančiškanov bi bilo to važno.

Državni denarni minister Kallay je na to omenil, da zarad naselbin ni omenil v predštevju ničesa, ker vprašal ga v odseku nihče ni, on nima v tem nič novega povedati. Kar se naselbin v Maglaji in v Konjicah tiče, je stvar taka-le: Naselniki iz laških Tirolov, ki se niso doma pečali s poljedelstvom, ti so zadeli slabo. Nekaj teh se je vrnilo nazaj; a ti ki so že doma zemljo obdelovali, lahko shajajo. Razen teh dveh je v Prnjavoru v Severni Bosni naselbina laških Tirolcev, ki prav vrlo napreduje. Prav gotovih načrtov, pravi g. minister, v tej stvari nimam. V Bosni ni zemlje brez gospodarja; meni nič, tebi nič, se ne dá zemlja odvzeti, naj bode že državna ali zasebna. Pridobiti se mora. To pa ni tako lahko, ker so pravne razmere zelo zamotane. Preden se misli na naselbino, se mora to vravnati, a mnogo zadržkov

je še, ki se ne dajo tako naglo odpraviti, kakor bi kdo mislil, in kakor bi bilo sploh želeli.

Bosniška uprava še sedaj ne more obračati veliko svoto v ta namen, naselovanje posameznega pa bi ne doseglo tega, kar g. delegat misli (povzdigo kmetijstva in obrtnosti). Naselovanje v večem številu, ko bi si kedaj osnovalo, bi bilo le tačas mogoče, ko bi bile vse razmere, kar se tiče posestva, servitutnih pravic izpeljane, a naselovanja v malem je od dne do dne. Iz ljudske štetve se dá posneti, da se je vzlasti število katolikov pomnožilo, a to se je zgodilo, ker se iz Hrvaškega posamezni tje selijo.

No, to je tudi naselovanje, in taci naselnikov je menda 20.000, naselovanje v večji meri s pomočjo vladino bi se vendar le po nekaj posrečilo. — G. delegat je omenil, da vlada iz svojega nagiba ni snovala šol po selih. A osnovanih je bilo v tem letu petnajst v prihodnjem letu jih bode štirinajst šol, a tudi vse tiste iz prejšnjih let, ktere sem navedel p. l. osnovane so na stroške uprave in vzdržuje jih tudi uprava, in to so ljudske šole po selih v malih krajih, v kterih bi ljudstvo ne bilo zmožno vzdržati niti male šole.

V Bosni so verske šole, pa tudi take brez verstva. Verske šole niso v predštevju, ker so popolnoma svobodne in vzdržujejo jih le cerkvene in šolske občine, podpiramo le take verske šole, ki se ne morejo same vzdrževati in le samó take verske šole so v predštevju. Take pripomoči pa radi dajemo, in mislim, da je vlada vsako tako prošnjo uslišala, kolikor je bilo moči. — V verske šole se ne vtikujemo, in zato pa niso v predštevju. Tiste šole, ki so v predštevju, osnovala je vlada in to so ljudske šole, ki se prav dobro sponašajo in ki od leta do leta napredujejo v tem razmerji, kolikor ima dežela pripomočkov. Da vlada, kar se tega tiče, ne izvrši več, ni samo to, da ni pripomočkov, marveč da ni vselej najti sposobnih učiteljev. Zarad tega je bilo osnovano izobraževališče za ljudske učitelje v Sarajevem, iz kterega so letos prišli prvi vzgojenci, ki so bili tudi mahoma umeščeni. To so domačini, Bošnjaki in Hercegovci, v nekterih letih bode mogoče več

LISTEK.

Zadnji samotar.

Izviran zgodovinski roman.

(Spisal Podvigenjski.)

(Dalje.)

Toda še večji sovražnik rimske vere bil je nemški Martin Luter, čegar pripadniki so se že zgodaj zaklatili s Kranjskega na Goriško. In res, nevarnost velika pretela je pravi veri. Po mestih in trgih je jela gospóda pripadati Lutrovi reformaciji. Toda naše Goriško je nebo čuvalo. Bilo je leta 1539, ko se je preblazena kraljica nebeška prikazala na gori, ktero zdaj imenujemo sveto, tu naše očete pozvala, naj ji sezidajo svetišče ter milosti prosijo. Tako se je tudi zgodilo. Poveljčala je sv. Marija svojo goro z brezštevlnimi čudeži in od vseh strani je začelo ljudstvo vreti k nji na sv. Goro. A s tem je tudi odklenkalo za zmerom luteranstvu na Goriškem: Marija nam je rešila domovino grdega krivoverstva.

Zdaj pa se je rodilo osemnajsto stoletje, stoletje brezverske filozofije, političnih in socialnih

prevratov. In ni bilo mogoče, da bi tudi v Gorico ne segal duh, ki je s Francoskega vejal po vsi Evropi. Ni bilo drugače. Saj Gorica je že od leta 1500 podložna bila habsburški dinastiji brez sile in krvi, po prijateljski pogodbi zaročila se je bila nerazrušljivo s slavno hišo, in od tedaj je plemstvo in narod častil in ljubil Rudolfa slavne naslednike. A zdaj, prav zdaj zaplenil je brezbožni racionalizem z Jožefom II. habsburški prestol, in Gorica z drugimi dednimi deželami je pred vsem morala občutiti nasledke tega za vso bodočnost Avstrije osodepolnega prevrata.

In ravno tukaj, pravim na Goriškem, zdelo se je zvitim prekucuhom, potrebno bolj kot drugje pritiskati in skrbno osnovati boj proti krščanstvu in zgodovinskim izročilom, ki se od vere ne dajo ločiti, ker tukaj je bil po ožji zvezi z Italijo in Rimom bolj kot kje drugje razvit krščanski živelj ter vtrjeno cerkveno življenje. Temu je veliko pripomogla tudi še le pred tridesetimi leti v Ogleji zatrta, na Videm in Gorico razdvojena stolica sv. Mohora. Gorica postala je sedež ene najstarejših in slavnih metropolitnih stolice. Zopet je v Gorici vsplametela luč sv. vere, pričelo se je novo gibanje, kakor da bi se

bila hotla ponoviti apostolska dóba sv. Mohora. Šem toraj kako bi ne obrnili svoje pozornosti oni, ki so po Jožefu ravnokar začeli prevstrojevati Avstrijo po katekizmu francoskih enciklopedistov. Zatreči in zamoriti čilo katoliško življenje na jugu in prestriči ožjo zvezo z Rimom in katoliško Italijo, bila je ena njihovih nalog.

A vse je kazalo, da to ne bo šlo tako lahko, ker ravno v teh osodopolnih časih vzbudila je božja previdnost moža, ki se je kot železen zid postavil v bran za sveto vero. Bil je ta Rudolf grof Edling, nadškof Goriški. Bil je rojen Goričan, oče mu je bil Jakob grof Edling, mati pa Elizabeta, rojena Kobencelj, teta grofu Gvidonu. Viših véd si je pridobil v Rimu v ogersko-germanskem kolegiji, ktero so vodili jezuitje, tu je tudi dobil svete redove in dosegel doktorstvo umoslovja in bogoslovja. A v Rimu se je tudi navzel cerkvenega apostolskega duhá. Jasne, določne pojme pridobil si je bil Edling v vseh najviših modro- in bogoslovskih vprašanjih; ter skušal je že od mladih let znanje družiti z dejanjem. Učen je bil in temeljito izobražen, a ta učenost ni v njem okamnela v mrtve oblike, kakor večkrat nahajamo pri nemških učenjakih,

šol osnovati in umestiti zanesljive učitelje, izstopivše iz te šole.

Minister je rekel dalje, da se on tudi peča že dalj časa z mislijo g. dr. Klaiča, zaradi osnove gospodarskih šol, in že misli precej v prihodnjem letu osnovati nekake gospodarske šole, v katerih bi se kmečki sinovi, stopivši iz ljudskih šol, naučili bolje kmetovati.

Kar se tiče oo. frančiškanov in tistih želj, ktere je izrekel g. delegat, moram ponavljati, pravi g. minister, da se bodem zmirom prizadeval, ozirati se na potrebe tolikanj zaslužnega reda in pospeševati njegovo delovanje.

Iz tega odgovora ministrovega zvemo, kako je zastran naselbin v Bosni. Kdor rad dela in zemljo obdeluje, shaja v Bosni, — taka je menda povsod. — S praznimi rokami se pa ne opravi v Bosni nič. No, kar se naselovanja v Bosni tiče, daje najboljšo nasvete v. č. g. Lah v „Zgodnji Danici“, da, ta gospod še celo hoče na roko iti naselnikom pri nakupovanju itd.

Kar se šolstva tiče, se je g. minister ogibal pravega odgovora, toliko se pa vidi iz vsega, da je vlada le za napravo „brezverskih šol“. Se vé, da bi država tudi lahko nastopila tisto pot, da bi „versko šolo podpirala“, kakor se to godi na Angleškem, ker vlada podpira šole katolikov, a samo toliko zahteva, da jih sme nadzorovati, kar se tiče obiskovanja in napredka. Ali so res v Bosni koristne medverske šole, si ne upamo razsojevati, nekteri hoče vedeti, da brezpogojno ne gré zametavati takih šol. Poglavitna stvar je pa, kako se vzgojajo prihodnji učitelji. Ako se ti vzgojajo tako, da so jim vse vere dobre in jednake veljave, ne boče maralo prebivalstvo Bosne za take učitelje, in vse šolstvo se mu boče pristudilo, še veliko bolj, kakor se to godi drugod, ker ljudje ne marajo za učilnice, ki niso krop ne voda.

Odmevi.

IX.

Od kod neki prihajajo zopet odmevi? Od tam, od koder so prihajali pred dvema mesecema. Utihičili so bili, kakor mora tolikrat utihniti odkritosrčna beseda. S prva se glasi krepko in mogočno, potem vedno slabeje in nazadnje utihne. Taka je bila osoda „odmevom“, taka je osoda mnogim pisateljem, taka tudi časopisom. Največ glasil utihne zato, ker postanejo nepotrebna ali pa so bila že v pričetku. To spozná pisatelj, spozná izdajatelj lista, ogenj se mu ohladi in z veliko večjo odločnostjo stopi iz pozorišča, kakor je bil stopil nanj. To je navadna zgodovina mladih časnikarjev, ki hočejo spreobrniti svet po svojih vzorih. V trudapolnem delu se prepričajo, da hodi svet svoja pota, ne zменеč se za teorije politikarjeve. Ko se je dovolj trudil, se praša, kje je sad njegovega dela, in ker ga ne more najti, se mu začne svitati, da je tako delovanje precej jalovo, in ta nekoliko britka skušnja — pa saj so vse dobre skušnje britke — ga prepriča, da je za življenje treba drugačnega in sicer treznega, vsakdanjega delovanja: to kaj izdá, to pomaga društvu in svetu in tudi pisatelju samemu.

Na Dunaji zbrani avstrijski škofje so obsojali z ostro besedo liberalno novinarstvo in ka-

zali njegovo grozno delovanje. Zraven tega so opominjali katoličane njihove dolžnosti, da morajo podpirati dobre časopise. Morebiti boče prišel kedaj čas, ko se bodo ljudje spametovali in kupili si za drag denar svojo pamet nazaj, ktero so zdaj prodali in jo še prodajajo časnikom. Kaka strašna ironija za razsvitljeni 19. vek, ker se dá kakor neumna ovea voditi slabim časnikarjem, katerih največ nima nič srca za blagor človeštva in tudi ne razuma za take vzore, pač pa toliko več sebičnosti, lakomnosti, spridenosti, prekanjenosti, drznosti in hladnokrvnosti: njih vest je ali oglušela ali pa se je popolnoma pokvarila. Taki sedijo v svojih pisarnah in vladajo po časnikih svet. — Zeló trpka misel me navdaja: takega časopisja ne boče kmalo konec, ker veljajo o njem besede: pohujšanje mora priti. Časopisje je le zunanja rana, ki razodeva notranjo bolezen.

Ako hočemo to bolezen ozdraviti, moramo rabiti primerna zdravila, — taka zdravila, ki zamorejo prenoviti bolno telo ter mu dati novih moči. Telo, ki je bolno, je družina in bolezen se javi najbolj v družinskem življenji. Vse, kar se kaže v javnem življenji, izvira iz družinskega. Zato opozorujejo škofje s toliko odločnostjo v zadnjem odstavku svojega pastirskega pisma na „žalostne podobe družinskih razmer“, in pa na „glavno stvar, krog ktere se vrti blagor družin, — odgojo otrok“. Da, da, to je, tukaj začnimo in popravili bomo, kar smo zamudili. Tolikrat pravimo, da danes veče povsodi nekrščanski duh: ali hočete odraščene in v svojih nazorih že ostarele napolniti z novim duhom? Vaše delo je zastoj. V madino se zamore vlití nov duh, iz nje zamorete napraviti dobre kristijane.

Pravimo, da nekteri katoličani zaničujejo svojo cerkev in jo sovražijo. Zakaj? Zato, ker jim ni bila vcepljena dovolj v mladosti ali vsaj ne na pravi način. Nekje pače mora biti vzrok vsem žalostnim razmeram: kje drugodi, nego v napačni ali zane-marjeni vzgoji. Bog nam je dal pripomoček, da zamoremo človeštvo obrniti na to ali na drugo pot: ta pripomoček je pa edino le vzgoja. Ta pripomoček moramo rabiti, s tem gotovo dosežemo svoj namen, vse drugo je bolj ali manj negotovo.

Ko bi bilo mogoče prepričati vse o ti resnici! Ko bi mogoče bilo na pravo krščansko stališče povzdigniti vzgojo! Res je, da so naše šole nekoliko nekrščanske, da tudi šolske knjige „nimajo nikakega verskega znaka“ ali vsaj ne dovoljnega, toda priznati vendar le moramo, da na tem polji zamore dober in vnet katoličan delati, kakor nikjer drugodi. Skušnja nas uči, da imajo krščanske naprave ravno v vzgoji neko moč, kteri se mora vse klanjati. Zakaj imajo jezuiti toliko veljave in zakaj je toliko življenja in moči v njihovem redu? Ker so vzgojevalci. Zakaj je sv. Vincencij Pavljan toliko zamogel storiti za Francosko? Ker je delal za mladino in reveže. Zakaj je bil v najnovejšem času tako hud boj proti redovom na Francoskem? Zato, ker so mogočneži dobro vedeli, da ni dovolj samo spoditi nevarnega človeka, ampak ubiti ga je treba. Ubiti, pogubiti so hoteli framasoni rede, ki so se pečali z vzgojo, kajti samo šole jim vzeti bi se reklo: živinče potegniti od jasli, ki boče gotovo prihajalo nazaj, dokler ne razbiješ jasli.

Spomnimo se, da imajo v svobodnih deželah katoličani izvrstne šole, s kterimi premagujejo so-

vražne napade na vero in narodnost. Spomnimo se, da so veči del dovoljeni povsodi domači ali zasebni vstavi, v kterih se sme mladina vzgojevati prav krščansko, brez sovražnega vpliva. Torej porabimo te vgodne razmere in obračajmo glavno skrb na vzgojevanje. Najprej delujmo na to, da se naše šole zopet pokristjanijo in ne odnehajmo, dokler ne dosežemo tega namena. Potem pa skrbimo, da boče tudi domača vzgoja krščanska, in sicer popolnoma v Jezusovem duhu. S polovičarstvom ne pridemo nikamor; ako ne znamo nauka Zveličarjevega razodevati v svojem življenji pred mladino, potem je vse podučevanje zastoj. Ravno v tem se kaže velika prednost dobro vredjenih in vodjenih vstavov, kjer prešinja celo hišo en duh, in sicer duh pobožnosti, reda in ljubezni.

V novejšem času se je začelo ravno na tem polji kaj živahno gibanje. Katoliška cerkev obrača na vzgojo po svojih dobrih udih največo pozornost. Nastalo je veliko redov, ki se pečajo z vzgojevanjem, nastajajo dan na dan družbe, ki skrbijo po svojih močeh za mladež, zlasti skuša porabiti sv. cerkev uboštvo, da si ž njim priklene naša mlada srca. Akoravno je cerkev sama uboga, vendar pa zná druge bogatiti in zato je ona zmerom bila mati ubogih. Ni ga skoro mesta, kjer ne bi pripravila bila katoliška dobrotelost zavetišča zapuščenim sirotam, da jih otme telesne in dušne pogube. — Vse to je neznano tolažljivo znamenje za našo prihodnost in ker vlada ter vodi sv. cerkev v vseh časih sv. Duh, moramo tudi v tem spoznavati moč sv. Duha, kteri nam kaže ono pot, po kteri se zamoremo gotovo rešiti. Da bi le spoznati hoteli do dobrega pravi katoličani tudi to znamenje časa, ki je nekako drugo lice — drugi obraz sedanjega veka, obraz, ki gleda v daljno prihodnost, med tem, ko ravno v sedanost grozovito zre strašni obraz, kterege sem popisal, z vsemi znamenji „nesreče in nevihte“. Ta obraz so naslikali škofje v svojem pastirskem listu, da bi se zgrozili nad njim vsi, ki znajo „razumeti znamenja časa“, h krati pa, da bi vneli nas za nasprotno stran tega obraza, stran, ktero obseva luč Kristusovega nauka. O Bog, pošlji svojega Duha in vse boče prestvarjeno in prenovljen boče obraz zemlje! (Ps. 103, 30.)

Politični pregled.

V Ljubljani, 20. novembra.

Notranje dežele.

Avstrija je za vsak slučaj pripravljena. Na Dunaji raznesla se je v torek vest po mestu, da je 40.000 mož določenih, ki se bodo v skrajnem času ob jugu-iztočni meji postavili za varnost državljanov. „Politik“ trdi, da je ta novica za sedaj vsaj še pre-naglajena in nevtemeljena in se za najbližnjo bodočnost v tem smislu še ni prav nič določilo, pripravljeno je pa vse. Vojni minister je bil prvi, ki je predlagal, da mora Avstrija vsaj 40.000 mož na mejo postaviti, zunanji minister grof Kalnoky je pa rekel, da tega še ni potreba, vsaj sedaj še ne, ker je Srbija obljubila, da ne pojde dalje, kakor k večemu do — Sofije. Grof Kalnoky je že malo prezaupljiv, ker takemu zatrdovanju ni vselej verjeti, naj bi tudi zatrdovala ne imeti hinavske volje, ker okoliščine so včasih močnejše, kakor junak.

Dunajski katoličani pripravljajo se na veliko daritev sprave zaradi škandala, ki ga je ondi

kteri prečitajo vse, kar je tiskanega in spisujejo ogromno število knjig in na zadnje ne vedó, kje imajo glavo, kje srce, okorni so, za nobeno rabo, živijo brez vere, dasiravno mnogo knjig o nravnih in bogoslovnih vprašanjih v tisk in med svet pošiljajo.

Mladi grof učil se je ne zaradi véd, ki napihujejo, ampak zaradi življenja. Tej zdravi omiki, ktero je Edling dobil od najizvrstnejših gojiteljev, kere zgodovina pozná, od jezuitov, pridružila se je ognje-vita navdušenost za resnico in sveto stvar, požrtvalna ljubezen do katoliške cerkve in njenega vidnega poglavarja, za kterege se je tembolj v nemalo srce, čimbolj je naraščalo število vidnih in nevidnih sovražnikov njegovih. Kolikokrat je mladi Edling pod velikansko kuplo v Vatikanu obiskal grob borgega ribiča galilejskega, ter tu v dolgem premišljevanji in molitvi navduševal se za sveto cerkev Kristusovo, in ko se je zopet vzdignil in je kviško pogledal, zadele so mu oči na besede, ktere se beró z velkimi črkami vdelane na doljnem obroku kuple: „Ti si Peter in na to skalo bom sezidal svojo cer-

kev in peklenska vrata je ne bodo premagale“ — in pomirjen mu je bil duh, vtolaženo srce.

V Rimu in za Rim živeti, bila je njegova edina želja. Sklenil je v Rimu prijateljstvo z nekim drugim enako mislečim mladenčem. Ta je bil Frankenberg, pozneje imenitni nadškof in kardinal Mehlini v Belgiji. Še v starih dneh je Edling rad pripovedoval, kako sta nekđaj s Frankenbergom, ki je ž njim bival v istem germanskem kolegiji, hodila sprehajati se čez kapitol, dol ob ječi mamertinski, tik slavoloka Septimija Severa; dalje mimo starodavnega zasutega Foruma, na desni Palatin s carskimi razvalinami, naprej pod Titovim slavolokom; kjer je, poznejšim rodovom v spomin, vpodobljena zmaga imperatorja čez Judejo, dokler nista prišla do orjaškega, proti nebu molečega, od starosti zarujavelega, pol posutega Koliseja, ki še v razvalinah strmečemu ogledovalcu oznanuje rimsko silo. Ker ta pot molčala sta večkrat oba; a ko sta v amfiteater stopila ter ugledala v sredi arene velikanski križ, oznanujoč jima, da tu je nekđaj cerkev Kristusova krvavela v tisoč in tisoč mučenikov, a zmagovito strla silo po-

gansko in zrušila ošabno obzidje, o takrat sta oba obstala, in solze so se jima v očeh prikazale in kakor nikjer drugej, čutila sta tu živo iz teh strašnih razvalin največe države, ktere je solnce videlo, kako mine vse kakor senca, kar človek vstvari, tu le, iz teh zgodovinskih prič razumela sta besede: „Et portae inferi non praevalerunt adversus Eam“ (in vrata peklenska je ne bodete premagale). Tu, na grobu slavni mučenikov, prisegla sta neustrašeno služiti tisti veri, ktera je tu obhajala najsijajniše zmage. Od takrat sta si ostala do smrti neločljiva, zvesta prijatelja. In res, odločeno jima je bilo tudi pozneje boriti se z istimi sovražniki, za isto sveto stvar — za resnico, rimsko-katoliško cerkev.

Leta 1748 vrnil se je mladi Edling iz Rima v Gorico. Sprejet je bil v kapitel oglejski, a kmalo potem v novo osnovan goriški, kjer ga je, dasi mladege, doletelo dostojanstvo stolnega dekana. A kmalo je prišel za njim v Gorico prijatelj Frankenberg. Prvi nadškof goriški namreč, grof Atems, izbral si ga je bil za koadjutorja; in tako sta bila spet združena, ter se prijateljski spodbujala k blagim činom,

